

Tacit knowledge

door: Loes Wouterson

Een tijdje geleden had ik een leuk gesprek met een opdrachtgever over wat het nu precies is dat acteurs doen en bijdragen aan een trainingssituatie. Op een zeker moment zei hij: "Leuk dat jullie door ervaring van alles te weten zijn gekomen over organisaties en communicatie, maar jullie moeten je mysterie niet kwijtraken."

Ons mysterie niet kwijtraken. Ik ben erover gaan nadenken. Het vak van trainingsacteur heeft zich ontwikkeld in de praktijk. Op de plek waar het vak ook uitgeoefend moet worden. Het is niet zo dat alle acteurs eerst specifiek geschoold werden: de specialisatie trainingsacteren is op de werkplek in organisaties en opleidingscentra ontstaan. De brug is gebouwd terwijl eroverheen gelopen werd. Acteurs die hier gingen werken, die later trainingsacteurs zijn gaan heten, hebben geleerd van het podium af te stappen en dichtbij te komen. Benaderbaar te zijn. Ze leerden dicht aan te sluiten bij het natuurlijk vermogen van mensen al handelend een situatie te begrijpen: een gesprek beter te voeren door het te oefenen, een gesprekspartner te doorgronden door de situatie te verkennen met de representant ofwel de acteur in kwestie.

Deze acteurs-on-the-job verlieten de spotlights, lieten pruiken en poeder-

dozen achter zich. Werkten zonder kostuums en rekvisieten. Ze voegden zich naadloos in het echte leven, om de trainings-, leer of onderzoekssituatie zo levensecht mogelijk te laten zijn. Daarmee hebben we iets van ons mysterie afgelegd. We zijn niet meer de mensen naar wie je vanuit het donker kijkt en bij wie je je afvraagt wie ze zijn, wat ze voelen, hoe ze tot die expressie komen of hoe ze die teksten toch allemaal uit hun hoofd kunnen leren.

Is alle mysterie dan verdwenen? Nee. Ik denk van niet. Er is nog een mysterie over. Een heel functioneel mysterie. Het is het mysterie van de inleving, van het vermogen te transformeren en een rol aan te nemen die levensecht is. Zo levensecht dat als je contact hebt met de acteur in deze rol, je zelf gaat handelen, reageren, denken en voelen alsof het een bestaand mens is van vlees en bloed. Ja zelfs iemand die ongelooflijk veel lijkt op je collega, je leidinggevende, je medewerker, je klant of die ander die je kort daarvoor aan de acteur hebt beschreven als de persoon met wie je het gesprek zou willen oefenen. Net als het een chefkok betaamt, geef ik niet het recept van dit bijzondere gerecht, zoals een goed acteur geen pottenkijkers toelaat in zijn repetitieruimte, maar een enkel ingrediënt wil ik wel benoemen om een tipje van

column
eerder verschenen op de site van Buro Wittenburg
2013

de sluier op te lichten.

Het mysterie dat mensen die in een praktijksituatie een acteur tegenkomen regelmatig ervaren, is dus het mysterie van de inleving. De vraag wordt vaak gesteld: "Hoe kunnen jullie met zo weinig informatie tot een levensecht personage komen? Ik zie de persoon die ik heb beschreven zó zitten, alsof hij het zelf is!"

Ik maak een kleine zijsprong om iets van dit ingrediënt prijs te geven. Acteurs zijn mensen, om maar een open deur in te trappen. Al hebben we een specifiek talent, we kunnen uitsluitend gebruik maken van de mogelijkheden die ons mens-zijn te bieden heeft. In dit geval denk ik dat wij gebruik maken van 'het slimme onbewuste', een benaming en tevens titel van een boek van Ap Dijksterhuis. Uit onderzoek wordt duidelijk dat het bewuste denken zijn beperkingen kent en dat mensen betere beslissingen nemen als ze niet te zeer bewust nadenken en afwegen. Ons onbewuste kan namelijk veel meer informatie verwerken dan ons bewuste denken. Het werkt bijvoorbeeld heel goed om als je een complexe of belangrijke beslissing moet nemen, de informatie te bekijken en dan niet te plussen en te minnen om uitsluitsel te krijgen, maar alles los te laten en er het spreekwoordelijke nachtje over te slapen. De

kans is groot dat je de volgende ochtend 'weet' wat je moet doen: printer X kopen en niet printer Y. Wel die opleiding volgen of juist niet. Ja of nee op die baan solliciteren. Wel of niet met persoon X in zee gaan.

Je kunt er misschien niet precies de woorden bij vinden om het te verklaren, maar je weet dat je het moet doen. Je maakt daarbij gebruik van je vermogens van je onbewuste. En van stilzwijgende kennis. 'Tacit knowledge'.

Dezelfde opdrachtgever die me zei dat wij acteurs ons mysterie niet moesten verliezen, gebruikte de term tacit knowledge toen hij bij de presentatie van het boek 'Trainingsacteren, een vak om van te leren', een speech hield over wat acteurs in trainingssituaties bijzonder maakt. Hij gebruikte de term tacit knowledge in relatie tot het vermogen van trainingsacteurs om met weinig informatie veel meer te weten en ook te spelen, dan hardop is gezegd. Trainingsacteurs hebben het talent en vermogen zich beschikbaar te maken voor deze stilzwijgende kennis. Ook als ze niet slapen.

Dus vergaapt u zich rustig aan dit mysterie. Aan de kunst van acteurs zichzelf zo beschikbaar te maken voor uw leerproces, dat ze meer weten dan u heeft gezegd. Waardoor u meer kunt leren dan u dacht.

